

Nr 304.

Av herr Sjödahl, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

Genom proposition nr 207 har Kungl. Maj:t begärt bemyndigande att meddela beslut rörande successiv ombildning från och med instundande budgetår av kommunala mellanskolor till samrealskolor under vissa förutsättningar. Därjämte anhåller Kungl. Maj:t om bemyndigande att meddela de bestämmelser i övrigt, som erfordras i samband med denna ombildning.

Vid denna ombildning torde dock böra tillses, att de förmåner av olika slag, som åtnjutas av de kommunala mellanskolornas elever, ej komma att förminskas.

I fråga om själva undervisningen är förhållandet det, att 1933 års undervisningsplans timplaner för ämnena musik, slöjd för gossar och hushållsgöromål i ringa utsträckning eller icke alls äro genomförda vid de allmänna läroverken, medan de däremot vid de kommunala mellanskolorna äro genomförda helt eller i varje fall i mycket större utsträckning. Det torde icke kunna anses som ett statligt önskemål, att undervisningen i dessa ämnen förminskas eller helt borttages vid ett förstatligande av dessa skolor. Någon försämring av undervisningen bör ingalunda ske. Det bör anmärkas att hittills undervisningens omfattning i dessa ämnen vart år underställts skolöverstyrelsens prövning och godkännande. Det vore önskligt om riksdagen ville vid behandlingen av propositionen uttala, att den undervisning, som nu bedrivs vid de kommunala mellanskolorna med skolöverstyrelsens godkännande, måtte vid ett förstatligande av dessa skolor bibehållas till sin omfattning, därest den låg inom undervisningsplanens ram.

Vid vissa mellanskolor har tillika bedrivits någon undervisning i maskinskrivning, vilken av de elever, som ämna sig omedelbart efter realexamen ut i förvärvslivet, mycket värderats. Det skulle vara att hoppas, om denna undervisning efter ett förstatligande kunde uppehållas, vare sig det skedde genom statliga anslag eller — i den mån sådana kunna erhållas — kommunala medel.

Vid en del kommunala mellanskolor ha vidtagits anordningar, som åsyftat att minska de ekonomiska bördor, som föräldrar ha att bära, när deras barn hållas till fortsatta studier. Därför ha inga terminsavgifter upptagits och böcker och undervisningsmateriel tillhanda-

hållits antingen utan kostnad eller till nedsatta priser. Medel till stipendier ha anvisats. Billiga skolfrukostar — eller för obemedlade fria skolfrukostar — ha anordnats. Dessa anordningar ha säkerligen gjort det möjligt att genomgå realskolan för många, för vilka eljest denna bildningsväg hade varit stängd.

Vad först terminsavgifterna beträffar torde erinras därom, att i stadgan för kommunala mellanskolor föreskrives, att undervisningen i dessa skolor skall vara avgiftsfri, därest ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden i skolans reglemente annorledes bestämmes. Uti betänkande den 15 juni 1939 angående fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor föreslog ock den särskilt tillkallade utredningsmannen, att vederbörande kommun måtte få rätt att åtaga sig att inbetala vad som motsvarade medeltalet per elev av terminsavgifter vid rikets realskolor för att bereda åt i kommunen hemmahörande elever fri skolgång. Åtskilliga kommuner förklarade sig vid avgivande av yttrande i ärendet beredda att åtaga sig detta. Visserligen avstyrkte skolöverstyrelsen alla särbestämmelser rörande terminsavgifter för de förstatligade kommunala mellanskolorna, men skola mellanskolorna efter ett förstatligande på samma sätt som hittills kunna stå öppna för tillströmning av elever från obemedlade eller mindre bemedlade hem, torde dock frihet från inskrivnings- och terminsavgifter vara nödvändig. Måhända ur byråkratisk synpunkt men knappast ur allmän statlig eller social synpunkt borde något vara att invända häremot.

Vid ett statligt övertagande av de kommunala mellanskolorna torde icke heller någon anmärkning kunna göras, om vederbörande kommun i fortsättningen som hittills tillhandahölle elever från kommunen billigare skolmateriel eller åtminstone för de obemedlade fri materiel genom att ställa anslag till förfogande för ändamålet. Lika litet borde en kommun förhindras att anslå medel för stipendier för därtill förtjänta behövande elever.

Man torde kunna utgå ifrån att kommunerna även i fortsättningen skulle vilja bidra till anordningen av skolfrukostar såsom hittills. Detsamma gäller säkerligen skoltandvården m. m. Uti en i propositionen refererad framställning från kommunala mellanskolornas lärarförening har också påpekats, att det vore angeläget att vidtagna åtgärder för den sociala omvårdnaden av eleverna ej spolierades vid ett förstatligande.

Alltsedan de kommunala mellanskolorna tillkommo för 35 år sedan ha de fyllt en viktig uppgift genom att komplettera den läroverksorganisation som funnits. Genom beslut vid 1927 års riksdag förstatligades huvuddelen av de dåvarande kommunala mellanskolorna. Sedan ha vid skilda tillfällen mellanskolor omvandlats till statsläroverk. Även efter ett förstatligande av de nuvarande 73 mellanskolorna

torde behov uppstå att skapa ytterligare mellanskolor. Det kommunala initiativet på detta område synes i fortsättningen vara nödvändigt att bibehålla. Intet är anfört i propositionen, som talar emot att Kungl. Maj:t delar denna uppfattning.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag föreslå,

att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 207 uttala,

att omfattningen av den undervisning, som bedrivs vid de kommunala mellanskolorna, i den mån den ligger inom gällande undervisningsplans ram, icke måtte vid ett förstatligande av dessa skolor förminskas,

att kommun, som önskar bibehålla fri skolgång för i kommunen hemmahörande elever vid kommunal mellanskola, som förstatligats, måtte tillerkännas rätt att vinna denna förmån åt eleverna genom att till vederbörande skola inbetala ett belopp per elev, motsvarande medeltalet per elev av terminsavgifter vid rikets samskolor, liksom det belopp, till vilket inskrivningsavgifterna skulle vart år uppgå, samt

att kommunerna måtte ha rätt att bidra till den sociala omvårdnaden om eleverna i övrigt.

Stockholm den 22 mars 1944.

Edgar Sjö Dahl.